

Á FIATAL MAGYAR ERDÉLYI ÉRTELMSÉG

Irta: DAVID ISTVÁN (Marosvásárhely)

A különböző rétegeződésű erdélyi magyarság tömegében világnézetileg leingadozóbb a fiatal értelmiség. Magyarázata ennek az erdélyi fiatal értelmiség kispolgári eredete. A kispolgárság önmagában is válságos napokat él s válságban van ifjuságának közvetlen viszonya is az uralkodó osztályhoz, amely eddig szellemi kiképzését saját osztályérdekei szempontjából irányította.

Az erdélyi fiatal értelmiség számban elenyésző csoport: a kolozsvári, bukaresti és külföldi egyetemeken jelenleg tanulók száma alig haladja meg az ezeröttszázat. Hozzászámítható ezekhez pár száz már állásban lévő diplomás s ugyanannyi munkanélküli. Félíg-meddig ugyanez az utja a csak gimnáziumot végzeteknek is, akik körülbelül szintén csak felemértékben nyertek elhelyezkedést. Az erdélyi magyarság több mint másfél milliós lélekszámában három-négyezer egyén kétségtelenül nem sokat jelent, a fiatal értelmiség jelentőségét azonban iskolázott jellege s társadalmi helyzetének problémátikus volta érthetően fokozza.

1. Eltekintve néhány nagy és középburzoá elemtől, akik azonban sohasem vállalták életfrontjukat, a fiatal magyar erdélyi értelmiségi kispénzű intellektuelek, szabadfoglalkozásúak, kishivatalnokok vagy tehetősebb gazdák fiai.* Különösebb hivatásérzettől eltekintve, a lateinerek fiaikat a deklasszálódás félelmében irányítják az egyetemre, a többi kevésbé tanult kispolgárban pedig a régi ambíció dolgozik: a könyvvel barátkozó gyermek „urrá” nevelése. A legutóbbi években a szabadfoglalkozású s még inkább a földmives ivadékok száma csökkent a középiskolákban, amit egyrészt az „uri” foglalkozások gazdasági leértéktelenedése, másrészt a különösen falvakban érzett pénzhány magyaráz. A középosztálybeli rétegek egy idő óta fiaiknak ipari megkereskedői pályákra való irányításának gondolatával is foglalkoznak, így próbálván segíteni megcsappant életlehetőségeiken. A középosztálybeli fiatalság előtt általában azonban a középiskolára még mindig az egyetem következik, lévén ez a legkijártabb út s az elhelyezkedés szükségét is kitolja pár évvel. Tanulmányi költségeiket azonban szüleik csak igen kis részben tudják fedezni s így gazdaságilag kiszolgáltatják magukat azoknak az érdekképviselőknek, amelyek őket segíteni hajlandók. A kolozsvári egyetemen, ahol a legtöbbben vannak (a dr. Sulyok István és dr. Fritz László által szerkesztett s 1930-ban megjelent Erdélyi Magyar Évkönyv statisztikája szerint) 44,4 százalék tanul minden szülői támogatás nélkül s csak 14,3 százaléknak volt meg a megélhetéshez szükséges anyagi eszköze.

A kispolgárság már maga is kiszolgáltatott osztály, mai válsága azonban épp abban áll, hogy ez az önálló létformákat nélkülöző, mindig felfelé áhító réteg, amely kitartottja és függvénye a hatalom

* A kolozsvári Lyceum-könyvtár 647 magyar egyetemi hallgató látogatójáról statisztikát készített legutóbb s ezeknek csak 0,30 százaléka volt munkás, 4,01 százalék földmives és 7,63 iparos eredetű. Ezzel szemben 59—48 százalék középosztálybeli s ezeknek is több mint a fele, azaz 37,24 százaléka tisztviselő és nyugdíjas gyermeke, a többi tanító, tanár, pap (16,31 százalék) vagy szabad szellemi foglalkozású (6,45 százaléka) családból ered, míg kereskedő ivadék csak 4,47 százalék. Viszont magánzó gyermeke is csak ugyanannyi; földbirtokosé még kevesebb: 2,31 százalék.

birtokosainak, ma már jórészt Erdélyben is a proletáriátus nivójára süllyedt. Az uralkodó osztály már megélhetésüket sem biztosítja s így szükségszerűen revízió alá kerül a vezető köröktől adagolt ideológiájuk is. Míg azonban az apák öntudathiányuk és szervezetlenségük következtében nem juthatnak el helyzetük tudatos felismeréséig, még kevésbé a leszámolásig, fiaiknál ez a folyamat már könnyebben végbe megy. A hatalom birtokosainak ezért is fontos, hogy az ifjúságot — támogatásaik révén — ideológiájukhoz kössék, nem is említve, hogy az a fiatalság, mely a társadalmi változásoknak apáinál sokkal előbb tanuja, a burzsoáziához kötött helyzetének efemer voltát is könnyebben átlátja s az elébe hengerített akadályok mind elégtelenek ahhoz, hogy gondolkodásbeli önállósulása valóra ne váljék.

2. Így van ez a különböző országkeretekben élő fiatal magyar értelmiségnél egyaránt. A gazdasági helyzet különböző ritmusú leomlása az egyes államokban hol siettette, hol mérsékelte helyzetük ártékelésének folyamatát, kritikus gazdasági helyzetükből adódó elvi megnyilvánulásai azonban végső megfogalmazásukban mindenütt azonosak.

Leghamarább Csehszlovákiában ért a teljes kiéréshez ez a folyamat a Sarló-sok metamorfózisain keresztül: homályos népimádaton, népek testvériségének megváltó eszméin át egészen az osztályharc álláspontjáig. Ezt a fejlődést nemcsak a csehszlovákiai magyar középosztály (gazdasági) szétbomlásának, hanem az új, iparilag fejlettebb államkeretnek is tulajdoníthatjuk. A kárpátaljai társadalomnak olyan gyorsított kifejlésben volt része 1918 óta az osztályharc szempontjából s olyan állomásokat futott be, amikhez pl. mi romániaiak, csak most, vagy ezután fogunk eljutni, bár helyzetünk kétségkívül sok különleges fordulatot rejt magában, ami még lehetővé teheti, hogy eredményekben megelőzzük őket. A kifejezetten kapitalista Csehszlovákiának szociáldemokráciával vegyes polgári radikális kormányzata az első időszakban haladóbb álláspontú volt, mint a feudálista esőkevényekkel terhes magyarországi s a romániai kormányzat s az iskoláztatásnak az egyházi befolyástól mentesített, helyenkint kompromisszumos marxi tanokkal tűzdelt jellege egyenesen elősegítette a fiatal magyar értelmiség felszabadulását a régi magyar középosztály ideológiai nyomása alól. Az osztályharc nyiltabb jellege, a mind könnyörtelenebbé váló hadjárat a következetes osztályharc ellen s a „baloldali“ kormányzat ellentmondásai Csehszlovákiában mind odairányultak, hogy a kor valóságos irányvonalaira rányissák az ifjúság szemét.

Magyarországon még nagyobb volt az átmenet. A nemzeti jelzavak alá terelt, eszme-szegény háborús ifjak csoportjai először ellenforradalmi sakkjátékkal szolgáltak a hatalom birtokosai kezében, majd később az intézményesen megszervezett tányérsapkások a fennálló rend diszörségévé váltak. Ahhoz, hogy a Sarló-sok szakaszainak érintésével odafejlődjenek a dolgok, hogy a fiatal értelmiség egy jelentékeny csoportja a legfélreérthetlenebb harcot vállalja a dolgozók oldalán az állami segélyek megcsappanása, a növekvő nyomor s a mind fojtóbb politikai atmoszféra kellettek. Az értelmiség gazdasági helyzetének illusztrálására elég annyit felemlítenünk, hogy már 1928-ban 5262 főiskolai képzettségű, jórészt fiatal értelmiségi kereste fizikai munkával a kenyerét s legalább ugyanannyi még ehhez sem jutott. A protekció és nepotizmus hypertrofiája s a jó állású öreg „beat possidentes“ makaessága csak növelte az elégedetlenek számát. Az eszmék nyílt tisztázásának lehetetlensége folytán a legzavarosabb reform-indítványok kezdtek az ifjúság köreiben keringeni, ugyanakkor

viszont mind jobban táplálta ez az elméletileg tisztázatlan réteg a le-
szűrt gondolkozású marxisták taborát. Ami Csehszlovákiában többé-
kevésbé nyílt mozgalom lett, az Magyarországon inkább a színpalak
mögötti munkát támogatta s ahogy valamely egyesület vezető tagjai-
ban radikalizálódni kezdett (Bartha Miklós Társaság), úgy ezek a
tagok megszűntek eszméiket egyesületi formában propagálni, holott
pl. a Sarlósok működése azután is ankétekben, gyűlésekben, speciális
kiadványokban nyilvánult meg.

Erdélyben mindez a legkésőbbben következett be. Először meg
kellett növekednie a romániai egyetemeken maradó és külföldről,
különösen Magyarországról visszatérők számának s még így is keve-
sebb helyzeti energia állt a rendelkezésükre a kisebbségellenes állam-
hatalom s a magát gazdaságilag és politikailag jól besáncolt, a minden-
kori magyarországi uralomtól függő s egyházak patrónusa alatt álló
kisebbségi uralkodó réteggel szemben.

3. Az előítéletek és gátlások halmaza a fiatal magyar értelmiség
felszabadítását a legtevésebb s a legtekervényesebb utakra szorította.
Jelentős szerepet játszott ebben, a családi hatásoktól eltekintve, az
egyházak kezén levő kisebbségi oktatás, bár a polgárosodás naciona-
lista útján haladó román állami iskola sem adott segédkezet a haladás-
nak. Fokozta ezt a mozzanatot azután, — különösen újabban — hogy
az iskolák — felsőbb intenciókra — egyre tudatosabbá tették „mentési”
akcióikat. Ezt a mentést az ifjuság lelkeletéért s a diákok fasizálását
oly’ erővel szorgalmazták, hogy még tanulmányi elemeket is elhanya-
goltak ennek érdekében. Pedig a falusi s a proletárizálódó kispolgár
gyermek sok serkenő ellenérzéssel kerül fel a középiskolába, amit az
iskolarendszer maradisága még növel s meglepően merész véleményeik
zavartalanul tükrözik természetes környezetük felfogását. Eddig ez
jórészt így is maradt a felsőbb osztályokig, amikor is a szövevénye-
sebb polgári elméletek össze vissza gyúrták gondolkozásukat. Ma már
azonban a legelső osztályoktól kezdve munkába veszik az ifjúságot,
rendszerint vallásos egyesületek keretében s amint Bernard Shaw
mondja: „A kizsákmányolás alapján álló társadalom mivoltát illetőleg
megzavarják, elvakítják, félrevezetik őket.” (Vissza Mathuzsálemhez).
Az előbb még lázadó kedélyek magatartása így lesz tisztára fene-
gyerekeskedés s a középiskolából kikerülve könnyen fennakadnak a
reakció horgán, amin a demagógia csalátke függ, hogy mégis némi
felszabadulást érezzenek.

Az egyetemi városokban a diákinternátusok, menzák, segélyek és
ösztöndíjak hálózata vették át az előbbi szerepet, anélkül persze, hogy
a diáknyomoron intézményesen segíteni tudtak volna. (Az egyetemi
hallgatóknak majdnem fele él Kolozsvárt a kath. Báthory-Apor
szemináriumban s a ref. és unit. kollégiumokban, a városban lakók
jónéhánya az Ellenzék diákmenzáján étkezik, több-kevesebb kedvez-
ményel. A Magyar Párt diáksegély osztálya 1925-től 1930-ig nem
egészen kétmillió lejt osztott ki, összesen 770 hallgató között, amit
a diákok egyenes kérésére sem volt hajlandó valamilyen semleges
diákjóléti intézménybe fektetni, ő tudja, hogy miért. Ezenkívül az egy-
házak büdzséjében külföldi ösztöndíjak is szerepeltek.) Mindez egyene-
sen kitenyészette az egyetemi hallgatóság sorai közt a szervilizmus,
a besugás és a képmutatás rendszerét s az erősebb karakterűek gon-
dolkodását tudatalatti hatásával kötötte le.

Az egyetem elvégzése után a Magyar Párt és az egyházak jót-
állásától függő, nemrég még itt-ott kinálkozó elhelyezkedési lehetőségek
s az egyikük-másikuk előtt megcsillogtatott közéleti szerep szolgáltak

fékül. Mindezek ellenére azonban a fiatal erdélyi magyar értelmiség bizonytalan, kilátástalan jövője olyan lelki állapotban tartja még az u. n. „józan“ gondolkozásukat is (kivéve pár teljesen behódolt politikai lakájt), hogy megbízható rohamosztagot a polgári reakció s a vezetők kezében ezek sem jelentenek: ezek is inkább kellemetlenül ficáncoló hullók, mint engedelmes halacszkák.

4. Első tájékozódásra megállapíthatjuk, hogy a gazdasági és eszmei világrenddel való elégedetlenség jobbra is, balra is fellelhető a fiatalok között. Viszont szólamaik inkább a korhangulat hullámzásából erednek s igen kevés köztük az olyan, akinek kialakult elvi álláspontja van az eseményekkel szemben. Az irányító körök óvakodnak is a fiatalok eszmei kiszolgáltatottságán enyhíteni s eddig minden érdekükben való komoly, kulturális törekvés az ifjúság soraiból indult ki. Ezt ellensúlyozandó a vezetők most különböző helyekről importált távoli államrendi idealokkal igyekeznek kielégíteni őket, nehogy aktuális állásfoglalásokba menjenek át pl. a román polgársággal megalkudott Magyar Párt, vagy annak belső terror-gyakorlatával szemben. Persze az ilyen játékkal nyújtott idealok egyike sem töri át a kizsákmányoláson alapuló rendszer abroncsait s csak arra szolgál, hogy az ifjúság a polgári front belső kenyérharca köré a legképtelenebb világmegváltó terveket szője.

Van persze köztük „kezes“ anyag is. Ezek szinte kivétel nélkül a legújabb évszázatokból kerültek ki, mintegy a polgári ideológiai mentevárák, a középiskolák fokozódó erőfeszítésének eredményeként. Bennük egy újabb ellenforradalmi nemzedék nevelése bontakozik ki szemünk előtt. Ezek az ujonnan neveltek az egyedüliek, akik még „szent“ ügynek veszik a reakciót s nem létrának vagy saját irhájuk ideiglenes mentésének. Ezért azután az egyetemi internátusok pl. némi izoláltságban is tartják őket a skeptikus és blazirt, de azért még korántsem pártütő idősebbekkel szemben. Ennek a legújabb nemzedéknek az állásfoglalása azonban a legkevésbé sem állandó jellegű; nem egyszer éppen azok részéről mutatkoztak a legnagyobb meglepetések, akik, bár komolyan keresik a kibontakozást, körülményeik folytán önmaguk tisztázásáig még nem juthattak el. Ezekben u. i. több a helyzeti energia, mint ingadozó bátyáikban, akiket az évek metamorfozisa kimerített s már többé-kevésbé eltartottjai a burzsoáziának. Ez utóbbiak — folytonos meghasonlásban élve — elhasználódnak, vagy elefántesonttoronyba húzódnak, ha hajlamosak reá, s megnyilatkozásaikban sohasem adják teljes önmagukat. Még jó, ha fokozottabban merülnek szaktanulmányaikba s úgy térnek ki a felelet élől, nehogy az alkalomszerűen kínáló élvezetek sodrában altassák el leszámolást követelő lelkiismeretüket. Aki azonban nem torpan meg köztük, az a burzsoázia érdekszövevényébe kerülve még jobban ráébred az osztálynyomás tényeire s kizsákmányoltsága eljuttatja a dolgozók öntudatához.

5. Erdélyben az egyetlen önállóulási folyamat, amely egy időben az eszmei keresés komolyságát is magán viselte, az Erdélyi Fiatalok mozgalma volt. Ez a mozgalom autonómiáért való harcot jelentett az uralkodó nemzedékkel szemben a diákszegélyezésben épp úgy, mint az elvek terén s amikor a lehangosabb propagandát fejtette ki amellett, hogy itthon kell maradni Erdélyben, akkor reális érzéssel fogott a kisebbségi helyzet következményeinek levonásához. Ez a csoport ismerte fel először, hogy a burzsoáziára már a jelen világrendben sem támaszkodhatik s csak a magyar tömegekkel tarthatja el önmagát. Ez a magyarázata az Erdélyi Fiatalok falu-orientációjának, ami lapjukban, faluproblémákkal foglalkozó szemináriumukban, a

falukérdést tanulmányozó füzeteik kiadásában s vidéki előadás-sorozataikban nyilvánult meg s egyben minden más főiskolás szervezkedésnek is kitűzött célja lett.

A központ óvatos politikája azonban hamar behódolt az eleinte gyanakodó ellenérzéssel viselkedő hivatalos köröknek s ez a behódolás az elvi differenciálódások idején arra vezetett, hogy nézeteikben kitisztult osztályharcos tagtársaikkal szemben a központi vezetők a politikai és egyházi körök eszközeivé lettek, amit egyik főmunkatársuk kizárása is igazol. Munkatársaik zöme mindamellet egyre kifejezettebben a dolgozó magyar munkásság és szegényparasztság mellett tesz hitvallást vagy félreáll és ezzel megindul a bomlási folyamat az E. F. soraiban, ami az E. F. szerepét egy stagnáló, felekezeti ellentéteken felülálló, de válságosan polgári gondolkozású állápontra korlátozza.

Volt egy pillanat az E. F. történetében, amikor már-már kezdett egyetemes kisebbségi érdekűvé nőni, de mert összetétele már megalkulásakor mesterkéltn volt, ezért ez a folyamat csak egyes — a központ által mindenestre paralizált — tagjaiban mehetett végbe. Az E. F.-ra, a polgári keretek közt maradvá csak egyetlen életerős szerep várhatott volna: palotaforradalom a kisebbségi szervezeteken belül az elégedetlenség levezetésére s az ifjuság kellő szerephez juttatása. Erre azonban nyiltan, a belső szakadás félelme nélkül nem vállalkozhattak s így nem volt más hátra, mint átadni a szerepet a reakció hivatottabb ifju élesapatainak, annál is inkább, mert most már nemesak az elégedetlenség levezetéséről s a középosztály vezetőszeropének átmentéséről volt szó, hanem támadó harcról is, amire a burzsoá rétegek az elnyomott osztályok növekvő öntudatával szemben a fanatizált ifjuságot szándékoztak vezényelni. Erre pedig az E. F.-nak csak igen kis hányada vállalkozhatott multjának teljes megtagadása nélkül.

6. Mig az E. F. elvi csoportosulásnak indult, élt egy másik törekvés is a kolozsvári magyar egyetemi hallgatók között: a nemzeti alapon való szervezkedés. Különböző nevek alatt indulva próbálkozásai mindannyiszor megtörték az egyetemi szabályzatot, amely ilyen szervezkedést nem ismer el. Hiába járták küldöttségeik Bukarestet, onnan csak ígéretet hoztak s még a magyar képviselők közt sem akadt senki, aki hajlandó lett volna ügyüket komolyan szorgalmazni. Ezzel szemben kezdettől fogva tere nyílt a felekezeti alapon való tömörülésnek, ami egyáltalán nem felelt meg az ifjuság valóságos elvi megoszlásának. Így történt, hogy hitbuzgalmi kiválóságok lettek az ifjuság vezetőivé, akik persze az ifjuság tényleges vezérgondolatait egyáltalán nem képviselhették. Mindezek a felekezeti egyesületek (pl. a Kath. Népszövetség egyetemi szakosztálya, a református Ifjusági Keresztyén Egyesület s az unitárius Dávid Ferenc Egyet ifjusági szakosztálya) sűrű Magyar Párt-i istápolás alatt állottak s már eleve akadályai voltak az önálló gondolkodás kikristályosodásának. Az ifjuság haladóbb gondolkozású tagjai így minden szervezkedésen kívül maradtak.

A momentán sikerre szert tett külföldi fasiszta megmozdulások kapóra jöttek ennek az irányzatnak. Az a jellemző fellélegzés, ami nálunk Magyar Párt-i köröktől baloldalnak cégérezett polgári publicistákig jelentkezett, (pl. Hitler sikere) átragadt azokra az ifjakra is, akik hiányos társadalmi ismereteik folytán engedtek a szájuk ize szerint kommentált események hatásának. Ennek aprópénzre váltásánál a hivatalos köröknek elsősorban a felekezeti egyesületek segédkeztek.

7. Az „ifju katolikusok“ jöttek a legnyomatékosabb társadalmi ideológiával. Ezért azonban a többi felekezetek — regresszió dolgában — a legkevésbé sem maradtak el mögöttük. Ez az alakulat is — magyar

nyelvtérületen — először Csehszlovákiában jutott végső kifejléséhez, egyben megütve azt a legradikálisabb hangot, amit az elasztikus egyházi politika még megengedhetett. Látszat-radikalizmusuk ezért néha a taktikát nem értő burzsoá körök ellenérvésével találkozott. (Az ördög-gel való játéknak tartották!). S kezdetben tényleg sok olyan elemet térítettek el merész társadalmi kritikájuk révén az ó-burzsoá felfogástól, akikre nézve csak rövid idő kérdése volt a polgári előítéletek levedlése. De viszont az új keretet éppen ezeknek a lázadó kédélyeknek a visszatartására állították fel. S hogy nálunk egyedül az ifju katolikusok gárdája jelenti a teljes fasiszta ideológiát, eltérőleg pl. a kimondot-tan burzsoá jellegű szélszoktól, akik már hitleri rohamosztagokat szerveznek, az onnan ered, hogy a mi polgári osztályszervezeteink sokkal gyatrábbak, mint az egyház gátló ereje.

Eredetere nézve ez a szervezkedés visszavezethető a szociális igazságtévést aquinói szt. Tamás filozófiájában kereső s a társadalmi kérdésekkel foglalkozó pápai enciklikákra (*Rerum Novarum*, *Quadragesimo Anno*) támaszkodó nyugateurópai irányzatra, amely ma már nagy könyvkiadóvállalatokkal s nivós folyóiratokkal (Schönere Zukunft, Stimmen der Zeit, Nouvelle Revue des Jeunes stb.) rendelkezik. Mikor a franciák, elfordulva a már irodalmi tradícióból is megvetett polgári gondolkozástól, a jövő kollektív kort mint új közép-kort élesztgetik, ugyanarról a tipikusan kispolgári gondolkozásról tesznek tanúságot, mint a konkrétabb németek, akik nem a kiérett monopólkapitalizmust meghaladó, hanem a fejlődés során azt megelőző kisüzemi, korporációs eszmékhez fordulnak orvoslásért. De míg a viszonylagos biztonságban élő franciák az oroszországi új rend felé is kacsingatnak, hangoztatva azonban a „szellem elsőbbségét“ (J. Maritain) s így csupán az intellektuel agynak tetsző elméletekkel keltenek zavart a fiatalság gondolkozásában, addig a németek már nem engedhetik meg maguknak ezt a fényűzést s nyíltan az osztályhare elgáncsolása a céljuk. Vérmesebb új katolikusok az áhitott „új rendet“, az „igazi emberi civilizáció eljövételét“ még egy forradalom árán is követelik, logikájuk azonban tüstént megtörik, amint ennek a forradalomnak a természetéről esik a szó: s fasiszmusuk lelepleződik.

A magyar középosztály szervezeti gyöngesége folytán nálunk minden forradalommal való kacérkodás kockázatos s így a mi ifju katolikusaink munkája sokkal leplezetlenebbül elárulja igazi szándékait. Nálunk még csak nem is az egyház (külszínében egyetemes, lényegében a mindenkori uralkodó osztály érdekét kiszolgáló) gondolatainak átmentésén van a hangsúly, hanem elsősorban az önmagában megoszló polgárság körülbástyázásán. Igaz, hogy pl. Magyarországon (lásd *Korunk Szava* című szemlét) némileg ellenzékivé teszi mozgalmukat a nagybirtokos főpapi és szerzetesi körökkel való vita s a feudális maradványok likvidálásának követelése az egyház népszerűségének megőrzése végett, de az utódállamokban már minden lépésük a progresszív mozgalom vakvágányra terelésében nyilvánul meg.

Külszínre a szlovenszkóiak a legmerészebbek, (Uj Élet című szemlénk még moszkvai lapokból is átvesz a kapitalizmust dehonasztáló karikatúrákat), de ez csak azért ilyen, mert Csehszlovákiában ugyanazokkal az elvekkal, mint a maradi Erdélyben a fejlett öntudatú ipari és földmunkás körökben már nem lehet operálni. Haladóbb gondolkozású tagjaikat sem tudnák már a nálunk hirdetett elveikkel féken tartani. Így pl. érsekujvári kongresszusukon bécsi példára kimondották a pápai enciklikákkal szemben, hogy a magántulajdon nem szentség, hanem történeti fogalom, tehát megszüntethető s megállapították, hogy

ha evolúciós uton nincs tovább a társadalom fejlődésében, akkor jogos a forradalom, sőt azt is megállapította egyikük, hogy ma már arra a pontra értünk, ahol lehetetlenné vált a békés tovább fejlődés; csak forradalom segíthet. Amennyire lehetett, tompította ezt a lázadást a papi jószág s a kongresszusról szóló beszámolókból is kitörölték ezt a két fontos állásfoglalást.

Az ifju katolikusok frazeológiája az egyházi tekintély teljes hirdetése mellett mindig egy fejhosszal van hátrább, mint a nép hangulata, hogy a kellő közelségben tudja a lázongó rajt kaptárba fogui. Viszont a papi vezetők, különösen Erdélyben arra is ügyelnek, hogy összhangban legyenek a helyi uralkodó rétegek felfogásával és seholsem mennek tovább, legalább is tetteikben, mint amennyire a hivatalos magyar politikai körök őket felhatalmazták.

Az erdélyi zászlóbontásnál (lásd az Erdélyi Tudósító ifjúsági számát s a pápai körleveleket magyarázó röpirataikat tipikus címükkel: „A társadalmi rend megújítása“) sokkal nyilvánvalóbb a felülről mozgatott jelleg, mint a többenél. Osztályösszefogást hirdetnek, akárcsak nyugati mestereik, ami az osztálykizsákmányoláson alapuló polgári rend erősítését álcázza. Ennek az érdekében tartják városi kurzusait a katolikus intellektuelek öntudatának erősítésére, ezért igyekeznek megerősíteni kath. munkás szervezetek útján munkáskörökben is az egyházi befolyást s ezért úzik falvakban, ahol a középosztály idősebb generációja eljátszotta már játékeit, a vallásos színekbe öltöztetett demagógiát.

8. Az osztályösszefogás vezérszólama egy vonalba tereli a felekezeti egyesületeket, az E. F. jobb szárnyát s a Magyar Kisebbség ifjúsági számában fejüket felütő „neonacionalista“ csoportokat. Nincs olyan marxista ellenvetés a mai társadalmi állapotok ellen, amire ez az utóbbi csoport ne tudna orvosságot ajánlani ugyanezen világrenden belül. Alig jelent meg egy kis osztályharcos átnézet a Falvak Népe kiadásában a Magyar Párt 10 éves politikai multjáról s ime ők hangulatkeltésből már program revíziót, a tömegek hathatósabb beszervezését s radikálisabb jogkiharcolást követelnek a párttól. „A szociálista mozgalomban rejlő, de nemzeti célokra felhasználható“ erőkről, sőt „a szociális feszültség nemzeti irányban való levezetéséről“ cikkeznek. Hangoztatják, hogy „mindnyájan proletárok vagyunk“, mintha egy kizsákmányoló osztály szolgálhadserégének az elszegényedés jogot adna uraik hatalmának megvédésére. Amikor analízisük helyes, olyankor biztosak lehetünk, hogy marxista nézeteket használtak fel, mégha ugyanakkor hevesen támadják is a marxizmust, (amint ez a polgári közgazdászoknál jó félszázada történik), de a következmények levonása mindig abszurd náluk s éppen ez az abszurdítás, a gondolatmenet szándékos kisiklasztása teszi uraiknak a legnagyobb szolgálatokat.

Ezek közt a lojális ifjak közt azonban már felütötte fejét a féltékenység azért a pár politikai koncért, ami egy esetleges belső reform esetén rájuk eshetne. „A 30 évesek generációját az idők megacélozták és ezért szívósabb, kitartóbb, kiforrottabb, mint az utánna jövő. Eleve nebbek még benne a mult tradíciói“, — írják. S ebben a nem éppen gerinces felkinálkozásban némi igazság is van: a fiatalabbak sokszor szemükre vetik a háború alatt iskolázott „harmincasoknak“ szellemi fejletlenségüket, önállótlanágukat, még ha támadó lendület, ellenzéki hév sokszor több is van bennük, mint öcséikben. Az új évjáratok fasizálásával persze ezek is ideológiai erősítést kapnak s különösen jellemző képet adnak pl. azok a deresedő fejű „nemzeti radikális“ írók és publicisták, akik a fiatalok reakciójában egyszerre „forradalmi“

temperamentumukat és polgári gondolkozásukat is kiélhetik.

9. A forrongó világesemények s a belföldi fejlemények mind élesebb állásfoglalásokat váltanak ki az ifjúságból is. Tisztul a két front vonala, a félreállóak akarva-nemakarva a reakció sorait erősítik. „Előre: a társadalmi helyzet reális felismerése és tiszta állásfoglalás. Visszafelé: a kódós társadalmi szemléletből kifolyóan kódós nacionalista, nemzeti szociálista, legfeljebb szoc. dem. állásfoglalás, egyszóval: megállás az előrevívó fejlődési vonalon.“ (Jócsik Lajos).

Akik Erdélyben levontak minden helyzetükből eredő következményt, azok a fiatalok nem önkonspiráló intellektuel kört alakítottak, szellemi hevületek többé-kevésbé ártalmatlan fészkei, hanem elsősorban érintkezést teremtettek társaik életmegnyilvánulásaival azoknak öntudatosítására; másodsorban pedig megtalálták a reális kapcsolatot az Erdélyben élő magyar tömegekkel (egyidőben) néplapjuk a Falvak Népe révén. Leszámolva holmi irodalmi kiélési vágyakkal ezek a fiatalok meg tudták ütni a szegény parasztság időszerű hangját s bizalmat tudtak kelteni maguk iránt, hogy levelek és közlemények serege támogassa őket a munkások és földművesek öntudatosodó rétegéből. Egyben megtalálták azt az egyetlen egészséges utat is, ami a polgári osztály érdekharcát megtagadó intellektuelt megmentheti attól a sorstól, hogy demoralizálódjék vagy két malomkő között morzsolódjék széjjel.

N A P S Z Á M O S É N E K E K

Irta: VERES PÉTER (Balmazújváros)

MUNKÁBA

Májusi vasárnap reggel korán felébredünk;

izgatottak vagyunk: itt a kaszálás

— máma tán lesz munka.

Sietve megborotválkozunk, az életlen bicsak összevagdálja csontos képünk: nem baj.

Veszekszünk az asszonnyal, hogy az ingen miért nincsen gomb.

Párat ráköpünk a keshedt csizmára, kisubickoljuk, mert ez így szokás és sietünk a piacra

— máma tán lesz munka.

Ezrivel lézengünk; a templom üresen ásít, a nap már emelkedik és hej! — még sincs semmi.

Meghaltak a gazdák, vagy csak spekulálnak?

Zsiros kalapunk alól fekete gondcseppek gurulnak aggódó homlokunkra.

Itt-ott csoportosulás, pár embert felírnak, a többi csalódottan széjjeloszlik.

Jön a hosszuháti ispán, odarohanunk; ötven ember kell; dobáljuk a könyvet: egy perc és vége.

Már ül is a kocsira, úgy szól vissza:

— Szekér nem lesz, emberek, nem ér rá az iga.

— Nem baj, majd kimegyünk gyalog — vágjuk rá, — örülünk, hogy így is van munka.

Szaladunk haza: — asszony rakj tarisznyát!

Hogy miből, az már az ő gondja.

Örüljön, hogy nem ülünk tovább tétlenül a nyakán.